

PIANOKILPAILU SOITONOPETUKSEN EDISTÄJÄNÄ

Markku Hyvärinen

**Pedagoginen opinnäytetyö
Toukokuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) HYVÄRINEN, Markku	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö 5 op	
	Sivumäärä 20+liite	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi PIANOKILPAILU SOITTONOPETUKSEN EDISTÄJÄNÄ		
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla		
Työn ohjaaja Tuija Rautio		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Tämän tutkielman tavoitteena oli selvittää, mikä merkitys pianokilpailulla on soittonopetukselle. Samalla tarjoutui mahdollisuus dokumentoida tutkielman tekijän aikaisemmista kilpailuista kertynyttä kokemuksellista tietoa ja verrata sitä kolmen Kuopion V pianokilpailuun osallistuneen pianistin antamaan palautteeseen. Tämä aineisto perustui kyselylomakkeilta saatuihin vastauksiin ja niitä täydentäviin haastatteluihin. Johtopäätöksinä voitiin todeta, että kilpailuun osallistumisesta on samansuuntaista merkitystä sekä kilpailijalle että siihen valmentavalle opettajalle. Laajan kilpailuohjelman harjoittaminen lisäsi tuntuvasti jokaisen työmäärää, mutta auttoi jäsentämään harjoitusmetodeja ja avarsi piano-ohjelmiston tuntemusta. Kilpailijat saivat arvokasta esiintymiskokemusta suuren yleisön edessä. Kaikkien kolmen soittajan edistyminen kilpailuun valmistautumisen aikana oli merkillepantavan nopeaa ja jokaiselle jäi kilpailusta hyvin myönteinen mielikuva. Opettaja sai vastakaikua tekemälleen valmennustyölle ja lisäideoita mm. ohjelmistojen suunnitteluun.		
Avainsanat (asiasanat) Kuopion pianokilpailu, pianokilpailut, ohjelmistot		
Muut tiedot		

Author(s) HYVÄRINEN, Markku	Type of Publication Diploma project (5 ECTS credits)	
	Pages 20+appendix	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title PIANO COMPETITION AS A SUPPORT TO PIANO TEACHING		
Degree Programme Pedagogical studies for music and dance teachers		
Tutor(s) Tuija Rautio		
Assigned by		
Abstract <p>The goal of this study was to determine the affect piano competition has on piano teaching. This study also offered an opportunity to document the author's knowledge gained through previous competitions and compare it with the feedback of three participants in the fifth Kuopio Piano Competition. The research material was based on feedback questionnaires and supplemental interviews.</p> <p>Through this research, the conclusion can be made that participation in piano competitions has similar affect on both students and their teachers. The preparation of extensive competition programs added substantially to the workload of all involved, but at the same time aided in the structuring of practice methods and broadened the knowledge of piano repertoire. Competitors gained valuable experience in performing in front of a large audience. All three competitors progressed remarkably during the short time of competition preparation, and all found the competition experience extremely positive. Through the work that went into competition preparation, teachers gained new ideas, for example concerning the planning of repertoire.</p>		
Keywords Kuopio Piano Competition, piano competitions, programs, repertoire		
Miscellaneous		

Sisällys

1	JOHDANTO	3
2	KATSAUS PIANOKILPAILUIHIN	5
	2.1 Kuopion pianokilpailut.....	5
	2.2 Muita suomalaisia pianokilpailuja	5
	2.3 Aikaisempia tutkimuksia.....	7
3	TUTKIMUSMENETELMÄT.....	9
	3.1 Kyselylomake.....	9
	3.2 Kilpailijoiden esittely	9
	3.3 Tutkielman tekijä osana prosessia.....	10
4	NÄKÖKULMIA PIANOKILPAILUUN	12
	4.1 Kilpailutapahtuman kuvaus.....	12
	4.1.1 Ennakkovalmistelut.....	12
	4.1.2 Kilpailu	13
	4.1.3 Kilpailun jälkeen.....	13
	4.2 Kilpailun merkitys	13
	4.2.1 Opettajan näkökulma.....	13
	4.2.2 Kilpailijoiden odotukset.....	14
	4.2.3 Kilpailijoiden ajatuksia kilpailusuoritusten jälkeen.....	15
5	TULOSTEN TARKASTELU	17
6	POHDINTA	19
	LÄHTEET	20

LIITE

1 JOHDANTO

Kilpailu on tämän päivän muotiasia, minkä huomaa iltalehtien lööpeistä tai aukaisemalla tv-vastaanottimen. Musiikki liittyy usein tavalla tai toisella kilpailuihin, joiden ensisijaisena tarkoituksena pitäisi olla niihin osallistuvien paremmuuden ratkaiseminen. Joskus saattaa myös käydä niin, että kilpailujen toissijainen tarkoitus viihdyttää suurta yleisöä nousee päällimmäiseksi. Nykyaikainen media ottaa tästä täyden hyödyn ja se on ylivoimaisen nopea levittäessään kilpailuelämyksiä laajalle alueelle. Kilpailuilla on siten merkitystä myös viestimille.

Kilpailuilla on taidemusiikissa pitkät perinteet. Jo 1700-luvun Keski-Euroopassa soittajat mittelivät taitojaan nykykilpailuista poiketen mm. improvisoinnissa. J. S. Bach ja L. v. Beethoven lienevät kuuluisimpia tuon ajan kilpailijoita. Heidän mittelönsä aikalaistensa parhaiden muusikoiden kanssa ovat saaneet aikaan hyvinkin erilaisia tarinoita siitä, mitä kilpailuissa tapahtui ja kuinka niissä lopulta kävi. Beethovenkin, joka oli aikansa tunnetuimpia improvisoijia ja erittäin taitava pianisti, saatiin aikanaan mukaan kaksinkamppailuun sen jälkeen, kun häntä oli siihen tarpeeksi ärsytetty.¹ Kilpailujen merkitys on mahdollisesti ollut säveltäjien itsetunnon kohottamisen ohella kannustusjoukkojen viihdyttämisessä.

Nykyajan musiikkikilpailut ovat improvisoinnin sijaan yleensä instrumentikohtaisia. Niitä järjestetään eri puolilla maailmaa ja Suomessakin on lukuisia erityyppisiä musiikkikilpailuja tai katselmuksia, joista monilla on pitkä historia. Kuopiossa on järjestetty pianokilpailuja neljä kertaa vuosina 1996, 1999, 2002 ja 2005. Tätä tutkimusta tehtäessä on menossa V pianokilpailu, johon osallistuu entiseen tapaan pianisteja Kainuun, Savon ja Karjalan musiikkioppilaitoksista. Tähän kilpailuun on ilmoittautunut kaikkiaan 41 soittajaa, joista kolme on omia oppilaitani Kuopion konservatoriosta, jossa toimin pianonsoiton opettajana.² Tein kuluvana keväänä opinnäytetyön Kuopion pianokilpailujen 1996-2005 suosituimmista teoksista ja säveltäjistä. Aiheen laajuuden ja käytettävissä

¹ Häyrynen 2005, 32.

² KKA, Kuopio pianokilpailut-kansio.

olevan ajan rajallisuuden vuoksi en voinut sisällyttää siihen pedagogista näkökulmaa. Tämä asia jäi vaivaamaan mieltäni ja niinpä vaihdoin alkuperäisen pedagogisen opin- näytetyöni aiheen tähän työhön.

Mitä hyötyä kilpailemisesta on kilpailijoille ja mikä merkitys kilpailuilla on soitonope- tukselle? Tutkielmani pohjaksi kerron aikaisempien kokemusteni perusteella kilpailui- hin liittyvistä käytännön toimista ja kuvaan kilpailun kulkua. Olen toiminut kilpailutoi- mikunnan jäsenenä aikaisemmissa Kuopion pianokilpailuissa ja saanut sitä kautta näkö- kulmaa kilpailun liittyviin moninaiisiin asioihin. En ole kuitenkaan aikaisemmin tullut kirjanneeksi paperille mitään niistä. Mielenkiintoni tässä tutkielmassani kohdistuu eri- tyisesti siihen, vastaavatko nuorten pianistien kilpailuun kohdistuvat odotukset niitä käsityksiäni, joita olen pitkän opettajuuteni kokemuksen kautta hankkinut. Lisävalais- tuksen saamiseksi olin laatinut kilpailijoille suunnatun kyselylomakkeen, jossa he ovat voineet kertoa ajatuksistaan ennen ja jälkeen kilpailun.

Toivon, että jäsentämällä näitä tietoja ja haastattelemalla oppilaitani saan selville joita- kin vastauksia kilpailujen merkitystä koskeviin kysymyksiini ja sitä kautta hyötyä paitsi omalle opettajuudelleni, myös kaikille asiasta kiinnostuneille.

2 KATSAUS PIANOKILPAILUIHIN

2.1 Kuopion pianokilpailut

Kuopion pianokilpailujen edeltäjänä voidaan pitää Joensuun musiikkiopiston järjestämää Heino Kaski-pianokilpailua, joka järjestettiin ensimmäisen kerran säveltäjän syntymän 100-vuotisjuhlavuoden kunniaksi vuonna 1985. Tämä oli merkittävä edistysaskel itäsuomalaisen pianonsoiton kehitykselle. Jo ennen tätä kilpailua oli Joensuussa pidetty Musiikkiopiston omia sisäisiä kilpailuja.³ Joensuusta Kuopion seudulle muuttaneella pianonvirittäjä Esko Kaivolalla⁴ on ollut tärkeä rooli kilpailutoiminnan jatkumiselle Kuopiossa. Hänen nimeään kantavasta rahastosta palkitaan kilpailuissa ansioituneita soittajia ja hänen lahjoittamaansa lautaseen kaiverretaan voittajien nimet. Muita kilpailujen tukijoita ovat olleet Fazer- musiikki, Kuopion konservatorion naistoimikunta ja Pentti Karjalaisen rahasto.

Kuopiossa on järjestetty pianokilpailut vuosina 1996, 1999, 2002 ja 2005. Kilpailuun ovat voineet osallistua Kainuun, Savon ja Karjalan alueiden musiikkioppilaitosten pianonsoiton opiskelijat. Kaikissa kilpailuissa on ollut kolme sarjaa eri-ikäisille soittajille ja kilpailun tuomaristoon on kuulunut puheenjohtajan ja sihteerin lisäksi kolme ulkopuolista jäsentä. Keväällä 2008 oli vuorossa V pianokilpailu. Kilpailijoiden määrä on vaihdellut eri vuosina 25 ja 48 soittajan välillä.

2.2 Muita suomalaisia pianokilpailuja

Maassamme on varsin mittava pianokilpailujen verkosto. Tärkeimpinä niistä voidaan pitää Maj Lind- pianokilpailua Helsingissä, Ilmari Hannikaisen pianokilpailua Jyväsky-

³ KKA Kuopion pianokilpailut-kansio, Käsiohjelma 1996.

⁴ Kaivola, Esko 25.4.2008.

lässä ja Leevi Madetoja-kilpailua Oulussa. Näiden lisäksi monilla paikkakunnilla järjestetään eritasoisia oppilaitoksen omia sisäisiä katselmuksia.⁵

Perinteikäs ja maineikas Maj Lind -pianokilpailu järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 1945, jolloin sen voitti Leena Siukonen. Aluksi kilpailu oli tarkoitettu vain Sibelius-Akatemian oppilaille. Vasta vuonna 1962 se avattiin kaikille Suomen kansalaisille. Vuonna 1968 se laajeni kolmieräiseksi ja kansainväliseksi kilpailu muuttui vuodesta 2002. Samalla päätettiin, että kilpailu järjestetään entistä harvemmin, viidenvuoden välein. Niinpä se pidettiin seuraavan kerran vasta vuonna 2007. Kilpailun mittasuhteet ovat paisuneet käsittämään myös kamarimusiikkiosuuden ja suuren osanottajamäärän vuoksi vuonna 2002 suoritettiin alkukarsinta videonauhojen perusteella, josta alkukilpailuun valittiin n. 40 pianistia. Maj Lind –kilpailun palkittuihin ovat reilun kuudenkymmenen vuoden mittaan kuuluneet lähes kaikki suomalaiset eturivin pianotaiteilijat.⁶

Ilmari Hannikaisen pianokilpailun historia alkaa vuodesta 1973, jolloin ne pidettiin Jyväskylän konservatorion sisäisenä kilpailuna. Ilmari Hannikaisen nimeä kantavana kilpailut pidettiin ensimmäisen kerran keväällä 1975 ja viimeisin ja kahdeksannen kerran kansainväliseksi muuttunut kilpailu toteutui keväällä 1996. Sen jälkeen vuonna 2001 kilpailun nimi vaihtui Jyväskylän pianokilpailuksi, joka syntyi kansallisen ykköstapah-tuman Maj Lind kilpailun pohjalle.⁷

Leevi Madetoja-pianokilpailu⁸ on järjestetty seitsemän kertaa, joista viimeisin vuonna 2006. Tämä kilpailu on alkanut Oulun konservatorion sisäisenä katselmuksena. Vuonna 1991 se laajentui Oulun ja Lapin läänien musiikkioppilaitoksia koskeviksi ja valtakunnalliseksi, pois lukien tutkintoon johtavassa koulutuksessa olevat Sibelius-Akatemian opiskelijat, se muuttui vuonna 1997.

Pianokilpailujen järjestäjät ovat koordinoineet aikataulujaan niin, että eri kilpailuja järjestetään eri aikoina, usein muutaman vuoden välein. Niiden porrastaminen eri vuosille mahdollistaa osallistumisen useampiin kilpailuihin, koska niissä on usein mahdollista

⁵ Helander 2003, 13.

⁶ Pajamo 2007, 67-73 ja 262-266.

⁷ jyvaskylanmusiikkikilpailut.

⁸ Tötterström 2005, 32-35.

hyödyntää samaa ohjelmistoa ainakin osittain. Kilpailijat saavat näin arvokasta kilpailukokemusta ja esiintymisrutiinia. Kilpailut ovat olleet monelle pianistille hyvänä ponnahduslautana kohti konserttipianistin uraa.

2.3 Aikaisempia tutkimuksia

Musiikki-kilpailuista on kirjoitettu erilaisia artikkeleita mm. Rondo-classica⁹ ja Pianisti-lehteen, joiden sivuilta voi löytää katsauksia sekä nykyisiin että historiallisiin kilpailuihin.¹⁰ Kattavampi läpileikkaus pianokilpailun merkityksestä osana suomalaista soitonopetusjärjestelmää löytyy Airi Hirvosen 2003 Oulun yliopistoon tekemästä väitöskirjasta.¹¹ Tämä teos on kiinnostava myös oman tutkielmani kannalta, koska siinä käsitellään 28 sivulla varsin seikkaperäisesti kilpailuihin liittyviä asioita.

Aikaisempien kilpailujen kokemuksen perusteella erityisen läheiseksi koen em. teoksen luvut 6.1 *Musiikkikilpailut opintoja tukevana tapahtumana* ja 6.3 *Soiton opettajan merkitys kilpailuprosessissa*. Luvussa 6.1.1 sivutaan ohjelmiston valintaan liittyvää vanhan ohjelmiston hyödyntämistä kilpailuohjelmaa suunniteltaessa ja toisaalta nähdään kilpailun antavan tavoitteen laajan ohjelmistokokonaisuuden systemaattiseen harjoittamiseen. Loppukappaleen yhteenvetona todetaan...*että viimeiset viikot ennen kilpailua ovat hyvin vaativa vaihe opiskelijalle. Hänen tulee kyetä työskentelemään laajan ohjelmiston kanssa mahdollisimman tehokkaasti*... ja edelleen...*”Viimeisten viikkojen työskentelylle on ominaista harjoittelun tiivistyminen, soittotuntien lisääntyminen sekä mahdollisimman runsas esiintyminen.*” Olen asiasta täysin samaa mieltä.

Motivaatio kilpailla -luvussa 6.1.3 kerrotaan opettajan antaman liikkeellepanevan voiman muuntumisesta kilpailun lähetessä oppilaan sisältä kasvavaksi. Aiempien kilpailujen positiiviset kokemukset koetaan kannustimena uusiin kilpailuihin. Saman luvun s.93 loppukappaleen mainitsemista Amesin (1992) määrittelemistä tavoiterakennelmista en ollut aiemmin kuullut, mutta ne vaikuttivat mielenkiintoisilta.

⁹ Pietilä 2005, 26-30. Häyrynen 2005, 32-33.

¹⁰ Helander 2005, 30-31.

¹¹ Hirvonen 2003, 87-114.

Luvussa 6.3 Airi Hirvonen kuvaa parhaiten itseäni koskettavaa aihetta, jossa puntaroidaan opettajan merkitystä oppilaan kilpailusuorituksen eri vaiheissa ja toisaalta myös kilpailujen merkitystä soitonopettajalle. Kilpailuun valmentautumiseen käytettävän työmäärän, ylimääräisten harjoitusten ja ajan lisääntyminen kuvastaa, miten tärkeäksi opettajat kokevat kilpailijoiden menestymisen. Opettajan rooli on olla myötäkulkija, ”joka on myönteisellä tavalla läsnä tilanteessa hyvän ilmapiirin vallitessa.” Tämä on ollut ihanteenani soitonopetuksessa jo pitemmän aikaa.

Kirjan *pohdinta* luku on varsin vakuuttava ja sen alussa Airi Hirvonen kertoo yllättyneensä siitä, että tutkimuksensa perusteella kilpailuilla on niin tärkeä merkitys sekä soitonopettajien että opiskelijoiden keskuudessa. ”*Pidänkin musiikkikilpailujen merkityksestä esiin tullutta tietoa merkittävimpänä tämän tutkimuksen antina.*” Tutkimuksesta oli myös käynyt ilmi, miten eri tavoin kilpailuun osallistuvat soittajat kokivat mahdolliset epäonnistumiset ja kuinka vähän niistä tunnuttiin keskusteltavan. Samassa luvussa kyseenalaistetaan kilpailujen saama painoarvo musiikkikoulutuksessa ja todetaan ”*Opiskelijoiden psyykinen valmennus stressaaviin tilanteisiin on ilmeisesti aika vähäistä. Tässä olisi myös yksi kehittämisaikaa pedagogikoulutuksessa.*” Kuulostaa tutulta, sillä musiikin koulutusohjelmassa ei ole vielä osattu hyödyntää nykyaikaista tietotaitoa henkisesti valmentautumisesta esiintymisiin ja erityisesti kilpailuihin. Tässä suhteessa mallia voisi ottaa urheiluvalmennuksesta.

3 TUTKIMUSMENETELMÄT

3.1 Kyselylomake

Tätä pedagogista tutkielmaani varten annoin kolmelle kilpailuun osallistuvalla oppilaaleni kaksiosaisen kyselylomakkeen, jonka avulla halusin tietoa kilpailuun valmistautumisesta ja kilpailun jälkitunnelmista. Ensimmäiseen osaan halusin vastaukset ennen kilpailua ja toisen osan kyselylomakkeen annoinkin vasta kilpailun jälkeen. Tällä menetelyllä halusin taata mahdollisimman aidot ja ”oikeat” kommentit. Yhden sanan mittaisiin tai muuten tulkinnanvaraisiin vastauksiin hain vielä täsmennyksiä keskustelutuokioiden avulla. Kaikki kilpailijani vastasivat mielellään kyselyyn.¹²

3.2 Kilpailijoiden esittely

Nuorimpien soittajien sarjaan osallistunut Henna on 12-vuotias ja kotoisin pienestä kunnasta Kuopion pohjoispuolelta. Hän on harrastanut pianonsoittoa kolme vuotta musiikkiopistossa ja on nyt toista vuotta oppilaanani Kuopion konservatoriossa. Henna on ollut myös innokas musiikkileiriläinen ja juuri musiikkileiriltä on myös tuttavuutemme peräisin. Hennalla on aikaisempaa kilpailukokemusta soiton osalta Iisalmen Kulturellikilpailusta, josta hänellä oli tuomisinaan viime syksynä hieno pokaali. Hän on osallistunut myös joihinkin yleisurheilukilpailuihin. Henna oppii tehtävät nopeasti ja on tähän mennessä suorittanut pianonsoiton perustaso 2 -tutkinnon.

Keskisarjaan osallistunut Pyry on 14-vuotias kuopiolainen pianisti, joka harrastaa myös squashia. Hänellä on piano-opintoja musiikkikoulusta ja Kuopion konservatoriosta, jossa hän on oppilaanani kolmatta lukuvuotta. Kesäisin hän on osallistunut musiikkileireille, joiden päätöskonserteissa hän on esittänyt myös tämän kilpailun ohjelmaan sisälty-

¹² Ks. Liite.

neitä sävellyksiä. Pyry on erittäin tunnollinen harjoittelija ja varsin lupaava pianisti, joka suoritti perustaso 3 -soittotutkinnon ennen joulua erinomaisin tuloksin.

Kuopiolainen 14-vuotias Emma osallistuu jo toisen kerran Kuopion pianokilpailuun. Hän osallistui edellisiin kilpailuihin pienten sarjassa, mutta ei yltänyt silloin palkintosijoille. Nyt hän kilpailee keski-sarjassa ja hänelläkin on jonkun verran kokemusta musiikin kesäleireistä. Pianon perustaso 3 -tutkinnon hänkin suoritti ennen joulua. Pianistina hän tulkitsee vahvasti varsin haastaviakin sävellyksiä.

3.3 Tutkielman tekijä osana prosessia

Tämän tutkielman tekijällä on tässä pedagogisessa opinnäytetyössä myös valmentajan rooli. Pianokilpailuihin olen valmentanut soittajia jo aiemminkin, mutta niiden dokumentoiminen on jäänyt tekemättä. Kerron seuraavassa lyhyesti oman taustani ja käsityksiäni opetukseni arvomaailmasta.

Olen koulutukseltani pianonsoiton lehtori (pianonsoiton diplomi -86). Ensikokemukseni opettamisesta olen hankkinut vanhan oppikouluni epäpätevänä musiikinopettajana vuosina 1973–1975. Päästyäni Kuopion konservatorion musiikkiopiston-opettajan koulutukseen vuonna 1975, alkoi urani profiloitua, ja sillä tiellä olen edelleen. Olen opettanut pianonsoiton lisäksi pianopedagogiikkaa Kuopion konservatoriossa, Sibelius-Akatemian Kuopion osastossa ja Kuopion Musiikki- ja Tanssiakatemiassa. Yli 35-vuotiseen opetuskokemukseeni liittyvät olennaisena osana jokakesäiset Lapinlahden ja Nilsiän musiikkileirit, jotka ovat olleet erinomaisia oppimistilaisuuksia kasvattajana myös minulle.

Opettajaidentiteettini rakentumiseen ja tälle alalle motivoitumiseeni ovat vaikuttaneet suuresti kannustavat opettajani, tarjotut työtehtävät, henkilökohtaisen opetuksen tuoma työrauha, mukavat oppilaat ja ennen kaikkea itse musiikki, joka on opetukseni arvomaailman lähtökohtana aina. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kaikkien soitonopetuk-

seni menettelytapojen ja työkalujen valinta määräytyy kulloinkin esillä olevan sävellyksen mukaan.

Opetustilanne on erityisesti solistisessa yksilöopetuksessa hyvin herkkä tapahtuma. Opettajan ja oppijan välillä täytyy olla avoin ja luottamuksellinen suhde. Soittaja saa elämyksiä itselleen oppiessaan uusia sävellyksiä, mutta hänen täytyy kyetä siirtämään elämyksensä joskus myös kuulijoiden nautittavaksi. Tässä prosessissa ei voi olla mitään häiriötekijöitä, koska se on niin henkilökohtainen. Se sisältää kaiken koetun, tiedon, taidon ja tunteet. Tilanne on tyystin erilainen jonkin käytännön oppiaineen kohdalla, jossa riittää taito, tarkkuus ja rutiinit, mutta jossa ei tarvita elämyksiä. Soitonopettajan työ on hyvin haastavaa, mutta onnistuessaan myös hyvin palkitsevaa ja ennen kaikkea mielenkiintoista. Valmista ei tule ainakaan heti, täydellistä tuskin koskaan, aina löytyy jotain kehitettävää. Yksi tärkeä foorumi ja lisähaasteiden antaja on pianokilpailu.

4 NÄKÖKULMIA PIANOKILPAILUUN

4.1 Kilpailutapahtuman kuvaus

4.1.1 Ennakkovalmistelut

Pianokilpailu-ohjelman ja ajankohdan julkistaminen ohjaa kilpailuun valmentautumisen suunnan, rajaa ja täsmentää yksityiskohtia, mutta jo ennen sitä on tehty paljon pohjatyötä prosessin käynnistämiseksi. Opettajan on pitänyt tehdä myönteinen päätös kilpailuun valmentamisesta ja etsiä siihen sopivat kandidaatit. Kaikista soittajista ei ole kilpailijoiksi, vaikka he olisivatkin taidoiltaan kilpaan sopivia. Jo kilpailu-sanon kuuleminen saa monissa soittajissa aikaan hyvin vastustavan reaktion. Taitojen ja osaamisen lisäksi tarvitaan ennakkoluulottomuutta ja rohkeutta tarttua haasteeseen.

Sopivien kilpailijoiden löytymisen jälkeen alkaa ohjelman suunnittelu, mikä voi aiheuttaa joskus paljon päänvaivaa. Ohjelman rungon muodostavat yleensä jo varastossa olevat tutut sävellykset, joita on jo mahdollisuuksien mukaan esitetty julkisesti. Kilpailuohjelma sanelee lisäehtoja, joiden vaatimuksena on usein jonkun tietyn säveltäjän tietty teos tai tyylikauden mukaan rajattu sävellys. Ohjelman kesto on myös jotenkin rajattu ja vaikuttaa näin valintoihin. Kilpailijan ikä vaikuttaa merkittävästi ohjelman valintaan, sillä sarjajaot kohtelevat aina vähän epäreilusti nuorimpia soittajia. Pienten pianistien kohdalla kolmen vuoden ikäero samassa sarjassa näkyy ja kuuluu. Vanhimpien sarjoissa (yleensä yli 17-vuotiaat) tilanne tasoittuu.

Kun ohjelma on sitten hyväksi havaittu, tarpeeksi vaativa, vaatimukset täyttävä, edustava ja näyttävä, alkaakin sitten mielenkiintoinen harjoittelutyö. Siinäpä sitä puuhaa riittääkin. Erityisen haastava se on tietysti kilpailijalle itselleen, mutta saa siinä opettajakin vähän venyä. Oppituntien rajallisuus tulee selväksi jo alkumetreillä ja on pakko pitää ylimääräisiä harjoituksia, jos haluaa vähänkin tarkempaa ja yksityiskohtaisempaa työtä tehdä. Ohjelman läpisoittaminen voi viedä lähes koko oppitunnille määrätyn ajan ja ohjeillekin pitäisi löytää aikaa. Kilpailuohjelma täytyy harjoittaa myös salissa, joka on valitettavan usein täyteen varattu. Soittimeen ja akustiikkaan tottuminen edellyttää vä-

hintään kaksi saliharjoituskertaa, vaikka soittajien valmiuksissa onkin isoja eroja päästä sinuksi instrumentin kanssa. Ohjaamistyön oivallisena välineenä käytetään videointia, joka kertoo lahjomattomasti ja kaunistelematta, miltä soitto kuulostaa ja näyttää.

4.1.2 Kilpailu

Vähän ennen kilpailun ajankohtaa soittajille on postitettu saliharjoitus- ja kilpailuaika- taulut. Prosessi on näin edennyt kohti h-hetkeä, jossa punnitaan ajoitus, biorytmit ja henkinen sekä fyysinen kestävyys. Kilpailun alettua on aistittavissa tiettyä jännitystä kaikilla tahoilla. Rautainen hermojen hallinta on nyt mitä tärkeintä, sillä häiriötekijöitä riittää. Epäilyksiä esityksen hallintaan ruokkii usein oma mielikuvitus ja koko valtava työ uhkaa valua hukkaan. Omat, vanhempien ja opettajan odotukset voivat myös osoit- tautua kohtalokkaiksi. Jos ohjelma on liian vaikea tai sitä ei vielä muuten osata, vaiku- tukset näkyvät varmasti ylimääräisenä hermopaineena. Joskus saattaa käydä niin, ettei kilpailija ole muuten kunnossa. Päänsärky, pahoinvointi, kuume, pienen pieni haava sormessa tai liian lyhyeksi leikattu kynsi ovat onnettomia tapahtumia valitettavan usein juuri tärkeällä hetkellä. Hyvälle kilpailijalle onkin eduksi täydellinen keskittyminen suoritukseensa sulkemalla pois kaikki ulkopuolinen.

4.1.3 Kilpailun jälkeen

Kilpailusta on paikallaan tehdä yhteenveto riippumatta siitä, kuinka soittaja siinä me- nestyi. Ensimmäinen kannustava palaute on annettava tuoreeltaan heti kilpailusuorituk- sen jälkeen. Sillä hetkellä ei ole tarvetta yksityiskohtaisempaan analyysiin, koska soitta- ja on vielä oman soittonsa tunnelmissa eikä näin kykenekään vastaanottamaan sitä. Seu- raavan tapaamisen yhteydessä käydään kilpailun kulku yksityiskohtaisemmin teos teok- selta läpi. Oivana apuna tässä toimivat kilpailun taltioinnit, äänitteet ja vielä paremmin videot. Pian koittaa taas arki ja päästään soittamaan uutta ohjelmistoa yhtä kokemusta rikkaampana ja todennäköisesti myös entistä paremmilla valmiuksilla.

4.2 Kilpailun merkitys

4.2.1 Opettajan näkökulma

Odotukseni kilpailun suhteen pohjautuvat aikaisempiin kilpailukokemuksiini. Kuten edellisessä luvussa mainitsin, olen valmentanut oppilaitani aikaisempiin Kuopion pia-

nokilpailuihin ja saanut niistä arvokasta tietoutta. Kilpailussa esitettävä ohjelma muistuttaa tavallisen konsertin vastaavaa, mutta poikkeaa siitä kuitenkin laadullisesti ja määrällisesti. Teokset määritellään kilpailuohjelmassa ja ne ovat usein vaativia ja edellyttävät soittajilta tiettyä venymistä. Ohjelman laajuus asettaa lisävaatimuksia kilpailutehtävien hallinnalle. Kokemuksesta tiedän, että nämä tekijät nopeuttavat merkittävästi kilpailuun valmistautuvien soittajien kehitystä ja haastavat tehtävät piiskaavat minuakin parempaan suoritukseen. Kannustan, rohkaisen ja motivoin oppilaitani samoin kuin normaaleilla oppitunneillakin. Opettajan ”myötäkulkijan rooli” avoimessa oppimisilmapiirissä takaa mielestäni myönteisen kilpailukokemuksen syntymisen. Oppilaitani toivon mahdollisimman onnistunutta suoritusta ja hyvää menestystä kilpailussa. Suurin voitto on kuitenkin se, että he kiipeävät lavalle ottamaan mittaa ennen muuta itsestään.

Kilpailujen seuraamisen myötä minulle avautuu oivallinen näköala paitsi kilpailun tasoon myös ohjelmistojen valintaan. Missään konserteissa ei voi kuulla niin paljon monipuolista pianomusiikkia yhdellä kertaa kuin kolmen päivän aikana pianokilpailussa. Tärkeänä lisänä pidän myös mahdollisuutta keskustella eri oppilaitosten kollegoiden kanssa esitysten väliajoilla. Siihen tarjoutuu varsin harvoin tilaisuutta näin laajassa mitakaavassa.

4.2.2 *Kilpailijoiden odotukset*

Kilpailuun osallistuvien oppilaideni ajatuksia ennen kilpailua kyselylomakkeiden vastauksista poimittuina:

Mitä merkitystä arvelet Sinulle olevan kilpailuun osallistumisesta?

”Saa kokemusta” (Henna)

”Pitää harjoitella aika iso ohjelma ja tulee kokemusta esiintyä suuremman yleisön edessä” (Pyry)

”Saa soittaa enemmän” (Emma)

Odotuksesi ja tavoitteesi kilpailussa?

”Etten olis viimeinen.” (Henna)

”Onnistua hyvin tasollaan ja olla mokaamatta täysin. Olisi myös hyvä, jos pystyisi soittamaan musikaalisesti ja eläytyen.” (Pyry)

”Että saan soitettua ohjelman läpi.” (Emma)

Oletko osallistunut aikaisemmin pianokilpailuihin/muihin kilpailuihin?

"Kyllä, Iisalmen Kulturelli-kilpailuun" (Henna)

"En ole pianokilpailuihin, mutta yleisurheilukilpailuihin kyllä" (Pyry)

"2005 Kuopion pianokilpailuun" (Emma)

Muuttuiko harjoituksen määrä tai laatu verrattuna "normaaliin"soittotuntiharjoitteluun?

"Kotona tuli soitettua enemmän kuin tavallisesti. (Henna)

"Määrä kasvoi ja laatukin, kun oli pakko oppia tietyssä ajassa. (Pyry)

"Harjoittelin tavallista enemmän." (Emma)

Oliko ohjelmiston valinta helppoa ja onko ohjelmisto vaikeusasteeltaan sopiva?

"Kyllä oli." (Henna)

"Valinta ei ollut aluksi helppo, mutta lopulta oli, kun päädyttiin vanhoihin kappaleisiin. Ohjelma on sopivan haastava." (Pyry)

"Modernin etsiminen oli vaikeaa. Ohjelmisto on sopiva." (Emma)

Mikä motivoi kilpailuun.....palkinnot?

"Palkinto". (Henna)

"Tavoite onnistua, näyttää taitonsa ja onnistua mahdollisimman hyvin. Ei palkinnoistakaan haittaa ole". (Pyry)

"En osaa sanoa" (Emma)

4.2.3 Kilpailijoiden ajatuksia kilpailusuoritusten jälkeen

Mitkä ovat tunnelmasi kilpailun jälkeen?

"Ihan hyvät, mutta palkinto jäi vähän harmittamaan".(Henna)

"Kilpailu oli mahtava kokemus ja oli hauskaa kun se onnistui osaltani".(Pyry)

"Aika sekavat, koska viimeinen kappale oli mennyt poikki yhdessä kohtaa ja se vaivasi".(Emma)

Toteutuivatko tavoitteesi?

" Kyllä mielestäni". (Henna)

"Kyllä. Oma suoritus onnistui tavoitteideni mukaan, vaikken sijoittunutkaan". (Pyry)

"Suurin piirtein". (Emma)

Tuliko kilpailun kuluessa esille jotain yllättävää?

"Ehkä olisin odottanut harjoittelun kilpailuun olevan vaikeampaa kuin se lopulta oli". (Pyry)

" Kappale, joka oli parhaiten hallussa epäonnistui" (Emma)

Saitko lisää harjoittelumotivaatiota?

"En paljon". (Henna)

"Kyllä, Nyt on taas uutta harjoitteluintoa, kun huomasi että ei ole aivan toivoton tapaus". (Pyry)

"Enpä oikeastaan". (Emma)

Olisitko valmis osallistumaan kilpailuihin myös jatkossa?

"Kyllä". (Henna)

"Kyllä. Vaikka harjoittelu kilpailuun oli välillä aika rankkaa, osallistuminen todella oli kaiken vaivan arvoista". (Pyry)

"No totta kai". (Emma)

5 TULOSTEN TARKASTELU

Tein kyselylomakkeen kaksiosaiseksi ja halusin tietoisesti välttää niissä usein ilmenevää johdattelua, mikä saattaa joskus johtaa jopa vääriin johtopäätöksiin. Lomakkeen tuomat vastaukset olivat osin aika niukkasanaisia tarkempien täyttöohjeiden puuttuessa. Toisaalta nuorilla on usein tapana vastata lyhyesti ja kysymyksen luonteesta johtuen vastauksen pitääkin olla joskus naseva. Keskustelemalla kunkin oppilaani kanssa sain annettuihin vastauksiin vielä lisäselvitystä, joista kerron seuraavassa.

Kaikkien kolmen kilpailijan odotukset ja tavoitteet kohdistuvat onnistuneeseen ohjelmasuoritukseen, mikä vastaa myös omia näkemyksiäni. Heille kaikille on kertynyt jonkin verran aikaisempaa kilpailukokemusta. Henna oli osallistunut viime syksynä katselmustyyppiseen kulturelli-kilpailuun, Emmalla oli kokemusta edellisestä Kuopion pianokilpailusta ja Pyryllä urheilun saralta. Harjoittelun määrä oli selvästi kasvanut kaikkien kohdalla. Henna oppi varsin lyhyessä ajassa ulkoa viisiosaisen H. Wesmannin uuden musiikin teoksen, jonka olisi kilpailusääntöjen mukaan saanut esittää nuoteista. Emma harjoitti kuntoon kolmessa viikossa vaikean C. Debussyn *Clair de Lune*-sävellyksen ja paransi suoritustaan merkittävästi juuri kilpailua edeltävillä viikoilla. Pyry onnistui löytämään vanhoista tutuista sävellyksistä uusia puolia, joista ilahduttavin hänen kohdallaan oli hienosti onnistunut W. A. Mozartin *Fantasia d-molli*. Tämän teoksen poikkimeno aikaisemmassa oppilaskonsertissani antoi Pyrylle vahvan kasvattavan kokemuksen, jonka hän taitavasti nyt tässä kilpailussa hyödynsi.

Ohjelmiston valinnassa oli vain Pyryn kohdalla aloitusvaikeuksia. Hän oli suorittanut vähän aikaisemmin perustaso 3 -tutkinon ja oli jo vähän kyllästynyt moniin siinä ohjelmassa esittämiinsä teoksiin. Kilpailuohjelmaa suunnitellessamme päädyimme kuitenkin joihinkin vanhoihin tuttuihin sävellyksiin ja lämmitimme ne uudelleen, sillä aika ei olisi riittänyt liian monien uusien teosten oppimiseen. Ohjelmiston vaikeusastetta pidettiin sopivana, mikä vahvisti myös minun käsityksiäni sopivan vaikean ohjelmiston valinnan tärkeydestä. Kilpailun motivaatiokysymys saattoi aiheuttaa vähän hämmennystä, kun olin tarkoituksella vihjannut palkinnosta. Hennalle se oli ainoa motivoinnin lähde ja

Pyrynkin kommentti ”Ei palkinnoistakaan haittaa ole” kuvaa palkinnon tärkeyttä, vaikka se ei hänellä ollutkaan tässä kohtaa ensimmäisenä toiveena. Motivaatiosta kilpailuun en ollut käynyt keskusteluita kenenkään kanssa, koska kaikki kolme harjoittivat kilpailuohjelmaansa niin palavalla innolla.

Kilpailun jälkeisiä tunnelmia yksi soittaja kuvaa hyviksi ja toinen jopa mahtaviksi. Kävin kaikkien soittajien kanssa palautekeskustelun ja katsoimme esitykset videolta. Tämä tehtävä on mielestäni eräs tärkeimmistä toimista, joilla rakennetaan oppilaan realistista minäkuvaa. Emmen kohdalla tunnelmat olivat aika sekavat, koska yksi kappale oli mennyt poikki ja asia jäänyt selvästi vaivaamaan mieltä. Huomasin, että se harmitti häntä vielä viikkojen päästä.

Tavoitteet toteutuivat kaikkien mielestä ainakin suurin piirtein, kuten Emma asian ilmaisi. Hän viittasi keskustelussa juuri siihen ennakkoon vahvimman kappaleen poikkimenoon. Henna ei löytänyt kilpailun kulusta mitään yllättäviä seikkoja, vaikka ihmettelikin videolta kilpailusuoritustaan seurattuaan, kuinka lähellä koko esityksen loppua, itse asiassa viimeisen sävellyksen viimeisessä tahdissa, tapahtui harmittava unohdus ja poikkimeno. Pyry koki kilpailun odotettua helpommaksi. Uteluuni, miksi se oli helpompaa, sain vastauksen: *Sillä flyygelillä oli niin helppo soittaa!* Emma harmitteli tässäkin kohtaa parhaimman kappaleensa epäonnistumista.

Harjoittelumotivaatioon ei tyttöjen mielestä ollut kilpailukokemuksella mitään vaikutusta, kun taas Pyrylle se antoi soittamiseen uutta virtaa. Parin viikon päästä hän jo tiedustelikin seuraavaan Oulun Madetoja-kilpailuun vaadittavasta ohjelmasta! Kaikki kolme soittajaa ovat ehdottoman valmiita osallistumaan kilpailuihin myös tulevaisuudessa. Tämä osoittaa sen, että tästä kilpailusta jäi positiivinen mielikuva myös kilpailijoille. Omalla kohdallani en ollut sitä edes epäillyt.

6 POHDINTA

Tämä tutkielma oli mielenkiintoinen ja aika haastava, koska minulle ei ole kertynyt kokemuksia kirjallisista töistä aikaisemmin. Tarpeeksi mielenkiintoisen aiheen löytäminen oli vaikeaa ja se lisäsi paineita opinnäytetyön valmistumiselle säädettyssä ajassa. Sopivan aiheen löytymisen jälkeen tutkimustyö alkoi edetä joutuisammin ja muuttui samalla entistä mielenkiintoisemmaksi. Kokemattomuuteni käy tosin ilmi myös tässä työssä, mutta joitakin asioita sen myötä selvisi. Aiheen tiukan rajauksen vuoksi ei tässä yhteydessä ollut mahdollisuutta tarkastella esimerkiksi kilpailijoiden minäkuva. Tämän opinnäytetyöni välityksellä vahvistui käsitykseni pianokilpailujen merkityksestä opetustyöhön ja tätä tukevat myös kilpailuun osallistuneiden oppilaideni kommentit.

Ison ohjelman harjoittaminen asettaa sekä oppilaille että opettajalle uusia haasteita. Niistä selviäminen kasvattaa kestäkykyä, auttaa löytämään uusia piirteitä itsestään ja antaa voimia ponnistella kohti uusia elämyksiä. Kaikkien kolmen kilpailijan edistymisen erityisesti kilpailua edeltävillä viikoilla oli huikeaa ja uskon heidän olevan tulevissa koitoksissa entistä vahvempia. Pyry saavutti tunnustuspalkinnon ja jokaiselle jäi mielestäni hyvin myönteinen mielikuva kilpailusta, koska he kaikki ilmaisivat halunsa osallistua kilpailuihin myös tulevaisuudessa. Tällä on suuri merkitys omaan valmennustyöhöni kohti tulevia haasteita.

Kaikkien kilpailuesitysten seuraaminen avarsi näköalaani pianomusiikin ohjelmiston rikkauteen ja tarjosi myös uusia minulle tuntemattomia teoksia soittotunneilla soitettaviksi. Kilpailijoiden ohjelmistovalintojen suhteen heräsi toivomus, että soittajalla olisi vastaisuudessa hänen osaamistasonsa mukainen ohjelma. Monen pianistin kohdalla jouduin toteamaan, että ohjelma oli soittajalle aivan liian vaikea. Miksi pitää soittaa liian vaikeita teoksia? Kuvitellaanko, että muuten ei pärjää? Siinä voisi olla seuraavan tutkielman aihe.

LÄHTEET

Arkistolähde

Kuopion konservatorion arkisto (KKA) Kuopion pianokilpailut 1996–2008.

Painetut lähteet

Hirvonen, Airi 2003. Pikkupianisteista musiikin ammattilaisiksi. Solistisen koulutuksen musiikinopiskelijat identiteettinsä rakentajina. Oulu: Oulun yliopisto. s. 87–114.
 Pajamo, Reijo 2007. Musiikkiopistosta musiikkiyliopistoksi *SIBELIUS-AKATEMIA 125 VUOTTA*. Sibelius-Akatemia. s. 67–73 ja 262–266.

Muut lähteet

Helander, Ari 2003. Tulin, näin ja soitin. Nuorten musiikkikilpailuissa on muutakin tärkeää kuin voitto. *Rondo 3 / 2003*. s.13.
 Helander, Ari 2005. Varsovan Chopin-kilpailun voitto Puolaan. Chopin-voittajia Suomessa. *Pianisti 2005*. Helsinki: Pianopedagogit ry. s. 30-31.
 Häyrynen, Antti 2005. Koskettimiston ritarit taistelevat. Julkaisussa *Rondo Classica 9 / 2005*. s. 32–33.
 Pietilä, Riitta 2005. Musiikkikilpailut-urheilua vai taidetta. Julkaisussa *Rondo Classica 9 / 2005*. s. 26-30.
 Tötterström, Jouko 2005. Leevi Madetoja-pianokilpailu. *Pianisti 2005*. Helsinki: Pianopedagogit ry. s. 32–35.

Internet-aineisto

Jyväskylän musiikkikilpailut. Jyväskylän pianokilpailu-Jyväskylän musiikkikilpailujen menestysstrategia. Aineisto 15.3.2008.
 <<http://www.jyvaskylanmusiikkikilpailut.fi/Pianokilpailu/Kilpailun+historia/>>

Haastattelu

Kaivola, Esko 25.4.2008.

LIITE

Kysymyksiä Kuopion V pianokilpailuun osallistuville

A) Ennen kilpailua

1. Mitä merkitystä arvelet Sinulle olevan kilpailuun osallistumisesta?
2. Odotuksesi ja tavoitteesi kilpailussa?
3. Oletko osallistunut aikaisemmin pianokilpailuihin/ muihin kilpailuihin?
4. Muuttuiko harjoituksen määrä tai laatu verrattuna ”normaaliin” soittotuntiharjoitteluun ?
5. Oliko ohjelmiston valinta helppoa ja onko ohjelmisto vaikeusasteeltaan sopiva?
6. Mikä motivoi kilpailuunpalkinnot?

B) Kilpailun jälkeen

1. Mitkä ovat tunnelmasi kilpailun jälkeen?
2. Toteutuivatko tavoitteesi?
3. Tuliko kilpailun kuluessa esille jotain yllättävää?
4. Saitko lisää harjoittelumotivaatiota?
5. Olisitko valmis osallistumaan kilpailuihin myös jatkossa?